

Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün Güvenli Davranışlar Açısından İncelenmesi: Başiskele İlçesinde Bir Araştırma

Lütfi Biçer^{1*}, Gül Çiçek Zengin Bintaş², Volkan Alparslan Kılıç³

^{1,2} İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye
³ Körfez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kocaeli, Türkiye

Makale Tarihçesi

Gönderim: 12.03.2025

Kabul: 25.12.2025

Yayın: 09.06.2026

Araştırma Makalesi

Öz- Bu araştırma, Kocaeli ili Başiskele ilçesindeki okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kültürünün güvenli davranışlar üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün oluşturulması, öğrencilerin ve çalışanların güvenliğini sağlamada kritik bir faktördür. Çalışma, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin İSG farkındalık düzeylerini analiz ederek mevcut güvenlik kültürünün etkinliğini değerlendirmektedir. Araştırma betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiş ve veri toplama sürecinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği (İSGKÖ) kullanılmıştır. 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Başiskele ilçesinde görev yapan 532 öğretmenden %95 güven aralığı ve %5 hata payı dikkate alınarak basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 309 öğretmenden veri toplanmıştır. Anket yöntemi ile elde edilen veriler istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre meslek liselerinde İSG farkındalığının yüksek olduğu ancak uygulamada eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, İSG'nin eğitim kurumlarında önemli olduğunu düşünmekte ve güvenli davranışların geliştirilmesi için eğitimlerin artırılması gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte okullardaki mevcut İSG politikalarının uygulanmasında yönetimsel yetersizlikler, denetim eksiklikleri ve finansal kaynak sorunlarının önemli engeller oluşturduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak İSG kültürünün güçlendirilmesi için eğitim programlarının sürekliliği sağlanmalı, okul yöneticileri bu konuda daha fazla sorumluluk almalı ve denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir. Bu araştırma, eğitim kurumlarında İSG uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler – İş Sağlığı ve Güvenliği, Güvenlik Kültürü, Güvenli Davranışlar, Meslek Liseleri

Investigation of Occupational Health and Safety Culture in Schools in Terms of Safe Behaviors: A Research in Başiskele District

Lütfi Biçer^{1*}, Gül Çiçek Zengin Bintaş², Volkan Alparslan Kılıç³

^{1,2} Occupational Health and Safety Program, Graduate Education Institute, Kocaeli Health and Technology University, Kocaeli, Türkiye

³ Körfez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kocaeli, Türkiye

Article History

Received: 12.03.2025

Accepted: 25.12.2025

Published: 09.06.2026

Research Article

Abstract – This study examines the impact of occupational health and safety (OHS) culture on safe behaviors in schools in Başiskele district, Kocaeli province. Establishing a strong safety culture in educational institutions is crucial for ensuring the well-being of students and staff. The study evaluates the effectiveness of the existing safety culture by analyzing the OHS awareness levels of vocational high school teachers. A descriptive survey model was used, and data were collected using the Occupational Health and Safety Culture Scale (OHSCS). The sample consisted of 309 teachers selected through simple random sampling from 532 teachers in Başiskele district during the 2023-2024 academic year, considering a 95% confidence interval and 5% margin of error. Data obtained through questionnaires were analyzed using statistical methods. The findings indicate that while OHS awareness among vocational high school teachers is high, practical implementation remains insufficient. Most participants acknowledge the importance of OHS and emphasize the need for more effective training programs to encourage safe behaviors. However, managerial shortcomings, lack of supervision, and financial constraints were identified as barriers to implementing OHS policies. In conclusion, ensuring continuous OHS training, increasing administrator involvement, and strengthening supervision are essential for fostering a strong safety culture. This study aims to contribute to improving OHS practices in schools, enhancing safety standards, and promoting proactive risk management.

Keywords – Occupational Health and Safety, Safety Culture, Safe Behaviors, Vocational High Schools

¹ lutfi_bicer@hotmail.com Orcid id: 0009-0004-0347-5025

² gul.zengin@kocaelisaglik.edu.tr Orcid id: 0000-0003-2525-8465

³ volkankilic@hotmail.com Orcid id: 0000-0002-5335-0077

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: lutfi_bicer@hotmail.com, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye

1. Giriş

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışanların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumayı ve iş kazalarını önlemeyi amaçlayan bir disiplindir. Eğitim kurumları yalnızca bir öğrenme ortamı değil, aynı zamanda öğrencilerin ve çalışanların önemli bir kısmının zaman geçirdiği yerlerdir. Bu nedenle okullarda sağlıklı ve güvenli bir ortamın oluşturulması hem öğrenciler hem de çalışanlar için kritik bir gerekliliktir. Ancak Türkiye'deki okullarda İSG uygulamalarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Özellikle meslek liseleri gibi yüksek risk taşıyan eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün oluşturulması zorunluluk haline gelmiştir (Uzun, 2019).

Gelişmiş ülkelerde, bireylere erken yaşta İSG kültürünün kazandırılmasının önemi vurgulanmakta ve bu kültürün iş yaşamında güvenli davranışların benimsenmesine katkı sağladığı belirtilmektedir. Güvenlik kültürü, bir kurum içindeki bireylerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki ortak değer, inanç ve tutumlarını ifade eder. Ancak Türkiye'de eğitim kurumlarında İSG kültürünün yeterince yerleşmemesi, okullarda çeşitli güvenlik risklerine yol açmakta ve kazaların önlenmesini zorlaştırmaktadır (Aksoy ve Çakıcıer, 2013).

Mesleki ve teknik liselerde öğrenciler, fiziksel ekipmanlarla doğrudan temas halinde olduğundan güvenlik kültürünün kazandırılması yalnızca bireysel güvenlik açısından değil; aynı zamanda toplum sağlığı ve gelecekteki iş güvenliği uygulamaları bakımından büyük önem taşımaktadır. Ancak eğitim kurumlarının İSG uygulamalarında çeşitli zorluklarla karşılaştığı görülmektedir. Finansal yetersizlikler, kaynak eksiklikleri, yönetsel farkındalık düzeyinin düşük olması ve mevzuata uyum sorunları bu zorluklardan bazılarıdır (Kök Sevdalı, 2019).

Bu çalışmanın amacı, Kocaeli ili Başiskele ilçesinde bulunan okullarda İSG kültürünün mevcut durumunu ve güvenli davranışlar üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin İSG konusundaki farkındalıkları analiz edilerek güvenlik kültürünün geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırmanın, eğitim kurumlarında daha güçlü bir İSG kültürünün oluşturulmasına ve güvenli davranışların teşvik edilmesine yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İş sağlığı; işyerinde çalışan bireylerin fiziksel, sosyal ve ruhsal iyilik hallerini sağlamayı, güvenli bir çalışma ortamı oluşturmayı ve çalışanların fiziksel ve zihinsel özelliklerine uygun işlerde çalışmasını hedefler (Özgüler ve Tarkan, 2013). İş güvenliği kavramı insanlık tarihi kadar eski olup çalışma ortamlarında iş kazalarını önlemek için alınan önlemler, özellikle 19. yüzyılda sanayileşmenin hızlanmasıyla daha da önem kazanmıştır (Camkurt, 2007). Sanayi sektörlerindeki gelişmeler, yeni makinelerin kullanımı ve iş süreçlerinin karmaşıklığının artması, iş kazalarını beraberinde getirmiştir. Bu süreçte, çalışanların farklı çalışma koşulları ve risklerle karşı karşıya kaldığı gözlemlenmiştir (Karadeniz, 2012).

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından alınan iş güvenliği kararları, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurumların iş güvenliği alanında gerekli önlemleri almalarını zorunlu kılmıştır. Bu önlemleri uygulamayan kurumlara çeşitli yaptırımlar uygulanmaktadır (Arpa ve Çakı, 2018). Kurumlar, iş güvenliği konusunda eksikliklerini gidermek amacıyla bu alanda uzman personel istihdamına yönelmiştir. İş sağlığı ve güvenliği; işyerindeki çalışanların güvenliğini, sağlığını ve refahını ilgilendiren çok disiplinli bir alandır. Temel amacı, güvenli ve sağlıklı bir iş ortamını teşvik etmek olup aynı zamanda mesleki ortamdan etkilenebilecek toplum kesimlerini de korumaktadır (Fanning, 2003).

Küresel veriler, her yıl iş kazaları veya meslek hastalıkları nedeniyle 2,78 milyondan fazla kişinin hayatını kaybettiğini ve 374 milyon kişinin ölümcül olmayan iş kazalarına maruz kaldığını göstermektedir. Meslek hastalıkları ve iş kazalarının ekonomik yükünün küresel gayri safi yurtiçi hasılanın yaklaşık %4'üne denk geldiği tahmin edilmektedir (Ayan vd., 2013).

İSG'nin temel amacı; çalışanların sağlığını tehdit eden, ülkenin ekonomik yapısını olumsuz etkileyen ve şirketlerin itibarına zarar veren iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemektir (Ceylan, 2011). Çalışanların korunmasının yanı sıra üretim ve işletme güvenliğinin sağlanması da İSG politikalarının temel hedeflerindendir (Aygün, 2017). Eğitim kurumlarında İSG'nin amacı ise öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve güvenliğini koruyarak sürdürülebilir bir öğrenme ortamı sağlamaktır.

Güvenlik kültürü; bir işletme veya kurumda çalışanların güvenli davranışlarıyla ilgili ortak tutum, değer ve alışkanlıklarını içeren bir çerçeve oluşturur. Bu kültürün benimsenmesi, çalışanların güvenli davranışları desteklemesine ve iş kazalarının önlenmesine katkı sağlar (Sungur ve Serfioğlu, 2007).

İSG, tüm sektörlerde çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumayı hedefleyen önlemlerden oluşmaktadır. Özellikle eğitim kurumlarında İSG kültürünün oluşturulması, öğrenci ve çalışan sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de eğitim sisteminde farklı yaş gruplarını kapsayan 19 milyondan fazla öğrenci ve yaklaşık 1,5 milyon eğitim çalışanı bulunmaktadır (MEB İstatistik, 2022). Bu geniş öğrenci ve çalışan kitlesi içinde, okullarda alınacak güvenlik önlemleri hayati önem taşımaktadır. Okullarda zaman zaman meydana gelen kazalar ve tehlikeli durumlar, İSG uygulamalarının etkin şekilde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

Araştırmalar, iş kazalarının %98’inin önlenabilir olduğunu ortaya koymaktadır (Muzaffer ve Akbıyık, 2011). Bu oran, okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının önemini daha da artırmaktadır. Okul yöneticileri, işveren sıfatıyla İSG politikalarının uygulanmasından sorumlu olup bu konudaki bilgi eksikliği, okul binalarının eski olması, maddi kaynakların yetersizliği gibi faktörler, İSG yönetmeliklerine tam uyum sağlamayı zorlaştırmaktadır.

Türkiye’de eğitim kurumlarında İSG kültürünün yeterince gelişmemiş olması, kazaların önlenmesini zorlaştırmakta ve eğitim-öğretim sürecinin etkinliğini olumsuz etkilemektedir. Özellikle meslek liseleri gibi teknik okullarda, öğrencilerin güvenli davranışları benimseyerek iş hayatına hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Ancak bu alandaki farkındalık eksiklikleri, İSG kültürünün güçlendirilmesine yönelik bilimsel çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, Kocaeli ili Başiskele ilçesindeki okullarda İSG kültürünün mevcut durumunu ve güvenli davranışlar üzerindeki etkisini analiz ederek mevcut eksiklikleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmaktadır. Araştırma sonuçlarının, okul ortamlarında daha güvenli ve sağlıklı bir çalışma ve öğrenme ortamının oluşturulmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu araştırma, lise düzeyindeki resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin İSG kültürünün güvenli davranışlar üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlayan betimsel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte veya hâlihazırda mevcut olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2012). Öğretmenlerin İSG kültürü ile güvenli davranışlar arasındaki ilişkisinin detaylı bir şekilde analiz edilmesini sağladığı için bu model tercih edilmiştir.

2.1. Çalışma Alanının Seçimi

Bu araştırmanın evrenini, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kocaeli ilinin Başiskele ilçesinde lise düzeyinde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Başiskele İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün resmi verilerine göre ilçede toplam 532 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmada, evren büyüklüğüne dayalı olarak %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile belirlenen örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve bu doğrultuda minimum 224 öğretmene ulaşılması gerektiği tespit edilmiştir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak evrenden rastgele bir şekilde seçilen öğretmenlerden veri toplanmıştır. Basit tesadüfi örnekleme, evrendeki tüm bireylerin örnekleme seçilme şansının eşit olduğu ve seçimlerin rastgele yöntemlerle yapıldığı bir örnekleme tekniğidir (Karasar, 2012). Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini artırmak ve normal dağılım koşullarını daha iyi sağlayabilmek amacıyla toplamda 309 öğretmene ulaşılmış ve veri toplama süreci bu şekilde tamamlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

Demografik özellikler		<i>f</i>	<i>%</i>
Yaş	18-24	3	1.0
	25-34	32	10.4
	35-44	118	38.2
	45-54	128	41.4
	55 ve üzeri	28	9.1
Cinsiyet	Erkek	155	50.2
	Kadın	154	49.8
Medeni durumu	Bekar	78	25.2
	Evlü	231	74.8
Aylık gelir düzeyi	17000-25000 TL	31	10.0
	25000-35000 TL	20	6.5
	35000-45000 TL	95	30.7
	45000-55000 TL	137	44.3

Tablo 1. (Devamı) Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

	55000 TL üzeri	26	8,4
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	260	84,1
	Hayır	49	15,9
Mesleki kıdem	1-2 yıl	3	1,0
	3-5 yıl	7	2,3
	6-10 yıl	50	16,2
	11-15 yıl	58	18,8
	16 yıl ve üzeri	191	61,8
İSG eğitimi alma durumu	Evet	272	88,0
	Hayır	37	12,0
Geçmişinde iş kazası yaşamış olması	Evet	20	6,5
	Hayır	289	93,5
Ramak kala olayı yaşama durumu	Evet	115	37,2
	Hayır	194	62,8
Meslek hastalığına sahip olma durumu	Evet	51	16,5
	Hayır	258	83,5
Eğitim düzeyi	Ön lisans	3	1,0
	Lisans	248	80,3
	Lisans üstü	58	18,8
Görev yaptığı okul türü	Meslek Lisesi	117	37,9
	Anadolu Lisesi	114	36,9
	İmam Hatip Lisesi	78	25,2

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğunun 35-54 yaş aralığında (%79,6) ve evli (%74,8) olduğu görülmektedir. Cinsiyet dağılımı neredeyse eşit olup katılımcıların %50,2’sinin erkek olduğu ve geriye kalan %49,8’inin kadınlardan oluştuğu saptanmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı, 45000-55000 TL (%44,3) ve 35000-45000 TL (%30,7) aralığında gelir elde etmektedir. Ayrıca %84,1’i çocuk sahibidir. Mesleki kıdem açısından, katılımcıların %61,8’i 16 yıl ve üzeri deneyime sahiptir. İSG eğitimi alma oranı %88,0 olup iş kazası geçirme oranı %6,5 ile düşük seviyededir. Ancak %37,2’si ramak kala olayı yaşamıştır. Meslek hastalığına sahip olma durumu ise %16,5’tir. Eğitim düzeyine göre katılımcıların %80,3’ü lisans mezunu, %18,8’i lisansüstü eğitim almış ve %1,0’i ön lisans mezunudur.

2.2. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı, araştırma kapsamındaki okullara yapılan resmi ziyaretler sırasında öğretmenlere tanıtılmış ve gönüllülük esasına göre veri toplanmıştır. Araştırma sürecinde, ilgili makamlardan alınan resmi izin öğretmenlere sunulmuş ve çalışmanın amacı ile kapsamı açıklanmıştır. Ölçek, Google Form aracılığıyla hazırlanarak öğretmenlere elektronik ortamda iletilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Olcay’ın (2021) geliştirdiği İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği (İSGKÖ) kullanılmıştır. Söz konusu ölçek için araştırmacı tarafından izin alınarak çalışma grubunda uygulanmıştır. Katılımcıların her bir maddeye yönelik katılım düzeylerini belirlemeleri amacıyla 7’li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 7= Kesinlikle Katılıyorum).

Olcay (2021) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda, ölçeğin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir ($KMO= 0,94$; *Bartlett Sphericity Testi*: $\chi^2(276)= 4704,39$, $p<0,001$). Temel Bileşenler Analizi sonucunda faktör yükleri için 0,32 kesim noktası belirlenmiş ve Varimax dik döndürme yöntemi ile üç

faktörlü bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Nihai analizler sonucunda ölçek, 19 maddeden oluşan yapısıyla geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kabul edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alfa katsayısı ile değerlendirilmiş ve tüm ölçek için yüksek güvenirlik (α 0,85) saptanmıştır.

İSGKÖ'nin çalışma grubuna uygun olup olmadığını değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA, AMOS yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen model uyum indeksleri, ölçeğin çalışma grubunda da üç faktörlü yapısının geçerli olduğunu göstermiştir ($\chi^2/sd=2,94$; $CFI=0,95$; $TLI=0,93$; $RMSEA=0,045$). Bu değerler alan yazındaki kabul edilen sınırlar içinde yer almaktadır (Hu ve Bentler, 1999). Ayrıca bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenilirliği yeniden değerlendirilmiş ve Cronbach Alfa katsayısı 0,798 olarak bulunmuştur. Bu bulgular bu ölçeğin öğretmen grubu için güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırmada kapsamında toplanan veriler, analiz öncesinde Microsoft Excel kullanılarak düzenlenmiş ve daha sonra SPSS 26 programında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları incelenerek değerlendirilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1 aralığında olan değişkenler normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell 2019). Normal dağılım göstermeyen değişkenler için parametrik olmayan testler tercih edilmiştir.

Betimsel analizlerde, katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımını göstermek amacıyla yüzde ve frekans analizleri yapılmıştır. Ayrıca İSG Kültürü ve Güvenli Davranış Ölçeği'nden alınan puanların analizinde şu yöntemler kullanılmıştır:

- Mann-Whitney U Testi: İki gruplu değişkenler arasındaki farkları değerlendirmek için kullanılmıştır. Bu test sonucunda anlamlı farklılıklar bulunduğu, Bonferroni düzeltmesi yapılarak sonuçlar yorumlanmıştır.
- Kruskal-Wallis H Testi: İki'den fazla gruba sahip değişkenlerin karşılaştırılmasında kullanılmıştır. Anlamlı fark tespit edildiği durumlarda, farkın kaynağını belirlemek için Mann-Whitney U testiyle ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.
- Bağımsız Örneklem T-Testi: Normal dağılım gösteren iki gruplu değişkenlerin karşılaştırılmasında kullanılmıştır.
- Tek Yönlü ANOVA: Normal dağılım gösteren ikiden fazla gruba sahip değişkenlerin analizinde tercih edilmiştir. Anlamlı farklılık tespit edilen durumlarda LSD testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tüm analizlerde %95 güven aralığı temel alınmış ve $p < .05$ düzeyi istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Veriler, ölçeklerin alt boyutları ve genel madde ortalamalarına göre ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3. Araştırma Bulguları

İSG Kültürü Ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de verilmiştir. Ölçeğin üç alt boyutu olan genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişim ve risk algısı alt boyutlarında yer alan maddelere verilen cevapların ortalamaları, katılımcıların bu konulara ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Ölçekte yer alan risk algısı alt boyutu ters puanlandığı için ölçek genel madde ortalamasının hesaplanmasında ters etkisi dikkate alınmıştır.

Tablo 2. İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği 'ne İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek maddeleri ve alt boyutları	<i>n</i>	$\bar{X}$	σ_x	Katılma durumu
Okullarda iş güvenliği ile ilgili yönlendirici ve uyarıcı levhalar/işaretler bulundurulmalıdır.	309	6,696	0,591	Kesinlikle Katılıyorum
Atölye ve laboratuvarlarda koruyucu donanım (baret, eldiven, maske vs.) kullanılması okullardaki ciddi kazaları önleyebilir.	309	6,557	0,88	Kesinlikle Katılıyorum
Okullarda koruyucusu bulunmayan makine teçhizat ve elektrikli cihazlar iş kazalarına yol açmaktadır.	309	6,223	0,963	Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 2. (Devamı) İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Ölçeği 'ne İlişkin Betimsel İstatistikler

Okullarda meydana gelen kazaların büyük çoğunluğu önenebilir.	309	6,159	0,851	Kesinlikle Katılıyorum
Okullarda, çalışanların çalışma ortamının sebep olabileceği sağlık riskleri ile ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir.	309	6,511	0,677	Kesinlikle Katılıyorum
Mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanlar, mesleki yeterlilik belgesi olmayan çalışanlara göre daha az kazaya uğrarlar.	309	5,401	1,533	Katılıyorum
Okul çalışanlarının iş yeri hekimi tarafından düzenli aralıklarla muayeneleri yapılması iş sağlığı açısından önemlidir.	309	6,139	1,21	Katılıyorum
Diğer iş sektörleri ile karşılaştırıldığında eğitim sektöründeki İSG uygulamaları daha önemlidir.	309	5,178	1,627	Kısmen Katılıyorum
Okullarda eğitim saatlerinin uzun olması iş kazalarına yol açmaktadır.	309	5,256	1,75	Katılıyorum
Okullarda iş güvenliği tedbirlerinin alınmaması iş kazalarına yol açmaktadır.	309	6,026	1,119	Katılıyorum
Atölye ve laboratuvarlarda kişisel koruyucu donanım (Baret, eldiven, maske, vb.) giymeyi reddeden çalışanlar, öğrenciler bir şekilde cezalandırılmalıdır.	309	5,324	1,477	Katılıyorum
Okul çalışanlarının iş güvenliği konusunda eğitim seviyesinin düşük olması ciddi iş kazalarına yol açmaktadır.	309	5,401	1,41	Katılıyorum
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	309	5,906	0,666	Katılıyorum
İş güvenliği eğitimi, çalışanların daha güvenli bir şekilde çalışmasını etkiler.	309	6,243	0,831	Kesinlikle Katılıyorum
Çalışanların yaşadıkları ramak kala olayları yöneticilerine bildirmelerinin, yaşanacak iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine inanıyorum.	309	6,375	0,74	Kesinlikle Katılıyorum
Çalışanlar ile yöneticiler arasındaki iletişim eksikliği daha çok kazaya sebep olmaktadır.	309	5,66	1,383	Katılıyorum
Okullarda karşılaşılabilecek tehlike ve risklerin anlatıldığı eğitimlerin sayısı artırılıp, daha sık aralıklarla verilmelidir.	309	5,819	1,122	Katılıyorum
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	309	6,024	0,713	Katılıyorum
İş tanımımın dışında riskli bir iş varsa bunu sorgulamadan yaparım.	309	2,353	1,719	Katılmıyorum
Yaptığım işte risk almam gerekirse eğer bu riski alırım.	309	3,097	1,703	Kısmen Katılmıyorum
Çalışma arkadaşlarımla ve öğrencilerin okulda güvenliği benim için çok önemli değil.	309	1,583	1,431	Kesinlikle Katılmıyorum
Faktör 3: Risk algısı	309	2,344	1,192	Katılmıyorum
Ölçek genel madde ortalaması	309	5,891	0,588	Katılıyorum

Tablo 2'de görüldüğü üzere iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalamalar, katılımcıların iş güvenliği ile ilgili yüksek bir farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Okullarda iş güvenliği ile ilgili yönlendirici ve uyarıcı levhalar/işaretler bulundurulmalıdır." ($\bar{X}=6,696$) olup katılımcılar bu maddeye "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanlar, mesleki yeterlilik belgesi olmayan çalışanlara göre daha az kazaya uğrarlar." ($\bar{X}=5,401$) olup bu maddeye "katılıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda yer alan maddelerde de yüksek ortalamalar görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Çalışanların yaşadıkları ramak kala olayları yöneticilerine bildirmelerinin, yaşanacak iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine inanıyorum." ($\bar{X}=6,375$) olup katılımcılar bu maddeye "kesinlikle

katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Çalışanlar ile yöneticiler arasındaki iletişim eksikliği daha çok kazaya sebep olmaktadır." ($\bar{X}=5,660$) olup bu maddeye "katılıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

Risk algısı alt boyutunda yer alan maddeler ters puanlandığı için ortalamaları düşük çıkmaktadır. En yüksek ortalamaya sahip madde, "Yaptığım işte risk almam gerekirse eğer, bu riski alırım." ($\bar{X}=3,097$) olup katılımcılar bu maddeye "kısmen katılmıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. En düşük ortalamaya sahip madde ise "Çalışma arkadaşlarımla ve öğrencilerin okulda güvenliği benim için çok önemli değil." ($\bar{X}=1,583$) olup bu maddeye "kesinlikle katılmıyorum" düzeyinde yanıt verilmiştir.

Ölçeğin genel madde ortalaması ($\bar{X}=5,891$) katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği kültürüne ilişkin genel olarak olumlu bir tutuma sahip olduklarını ve iş güvenliği konusundaki farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgular iş sağlığı ve güvenliği kültürünün okullarda yerleşik ve etkili olduğunu, çalışanların bu konudaki bilgi ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyet değişkenine yönelik olarak İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından t-testi analizleri gerçekleştirilmiş, etki büyüklükleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyete İlişkin Bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi			η^2
					t	df	P	
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Erkek	155	5,799	,652	-2,863	307	,004	0,026
	Kadın	154	6,014	,665				
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Erkek	155	5,895	,772	-3,242	307	,001	0,033
	Kadın	154	6,154	,624				
Faktör3. Risk algısı	Erkek	155	5,675	1,195	,287	307	,775	
	Kadın	154	5,636	1,191				
Ölçek genel madde ortalaması	Erkek	155	5,800	,565	-2,780	307	,006	0,025
	Kadın	154	5,984	,598				

Genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X} = 6,014$; $\sigma_x=0,665$), erkek katılımcılara ($\bar{X} = 5,799$; $\sigma_x=0,652$) göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar almışlardır ($t_{(307)}=-2,863$; $p < .01$). Bu farkın etki büyüklüğü küçük düzeydedir ($\eta^2 = 0,026$). Benzer şekilde İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda da kadın katılımcılar ($\bar{X}=6,154$; $\sigma_x=0,624$), erkek katılımcılardan ($\bar{X} = 5,895$; $S_s = 0,772$) anlamlı derecede daha yüksek puanlar almışlardır ($t_{(307)} = -3,242$; $p<0,01$). Bu farkın etki büyüklüğü de küçük düzeydedir ($\eta^2=0,033$). Ancak risk algısı alt boyutunda cinsiyetler arasında anlam sayılabilecek bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,287$; $p > 0,05$). Ölçek genel madde ortalamasında da kadın katılımcılar ($\bar{X} = 5,984$; $\sigma_x=0,598$), erkek katılımcılara ($\bar{X}=5,800$; $\sigma_x=0,565$) göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar almıştır ($t_{(307)}=-2,780$; $p<0,01$). Bu farkın etki büyüklüğü de küçük düzeydedir ($\eta^2=0,025$). Bu sonuçlar kadınların İSG konularında daha yüksek bir farkındalık ve iletişim düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Medeni durum değişkenine ilişkin İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından yapılan t-testi ve ANOVA analizleri sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Bekar	78	5,93	,64	,312	307	,755
	Evli	231	5,90	,68			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Bekar	78	6,01	,71	-,210	307	,834
	Evli	231	6,03	,72			
Faktör 3: Risk algısı	Bekar	78	5,43	1,29	-1,931	307	,054
	Evli	231	5,73	1,15			

Tablo 4.(Devamı) Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Ölçek genel madde ortalaması	Bekar	78	5,87	,61	-,444	307	,657
	Evli	231	5,90	,58			

Genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda bekar ($\bar{X}=5,93$; $\sigma_x=0,64$) ve evli katılımcılar ($\bar{X}=5,90$; $\sigma_x=0,68$) arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($t_{(307)}=0,312$; $p>.05$). Benzer şekilde İSG eğitimi-iletişim alt boyutunda da bekar ($\bar{X}=6,01$; $\sigma_x=0,71$) ve evli katılımcılar ($\bar{X}=6,03$; $\sigma_x=0,72$) arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=-0,210$; $p>.05$). Risk algısı alt boyutunda ise bekar ($\bar{X}=5,43$; $\sigma_x=1,29$) ve evli katılımcılar ($\bar{X}=5,73$; $\sigma_x=1,15$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Ölçek genel madde ortalaması incelendiğinde de bekar ($\bar{X}=5,87$; $\sigma_x=0,61$) ve evli katılımcılar ($\bar{X}=5,90$; $\sigma_x=0,58$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,444$; $p>.05$). Bu sonuçlar medeni durumun iş sağlığı ve güvenliği kültürü üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Okul türü değişkenine ilişkin İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından yapılan t-testi ve ANOVA analizleri sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Değişkenine İlişkin Bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	σ_x^2 kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler ort.	σ_x^2	p	LSD	η^2
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Meslek	117	6,173	0,65	Gruplar	22,629	2	11,314	30,32	0,00	3 ile 1,2	0,165
	Anadolu	114	5,924	0,62	Grup içi	114,16	306	0,373			ve 1	
	İHL(3)	78	5,479	0,53	Toplam	136,79	308				ile 2	
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Meslek	117	6,288	0,559	Gruplar	26,194	2	13,097	30,74	0,00	3 ile 1,2	0,167
	Anadolu	114	6,079	0,636	Grup içi	130,37	306	0,426			ve 1	
	İHL(3)	78	5,548	0,794	Toplam	156,56	308				ile 2	
Faktör 3: Risk algısı	Meslek	117	5,726	1,19	Gruplar	1,009	2	0,505	0,354	0,702		
	Anadolu	114	5,629	1,32	Grup içi	436,28	306	1,426			Fark yok	
	İHL(3)	78	5,59	0,977	Toplam	437,29	308					
Ölçek genel madde ort.	Meslek	117	6,127	0,532	Gruplar	17,825	2	8,912	30,76	0,00	3 ile 1,2	0,167
	Anadolu	114	5,91	0,579	Grup içi	88,637	306	0,29			ve 1	
	İHL(3)	78	5,511	0,482	Toplam	106,46	308				ile 2	

Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, meslek lisesi ($\bar{X}=6,173$; $\sigma_x=0,650$), Anadolu lisesi ($\bar{X}=5,924$; $\sigma_x=0,620$) ve imam hatip lisesi ($\bar{X}=5,479$; $\sigma_x=0,530$) arasında anlamlı fark bulunmuştur ($\sigma_x^2(2, 306) = 30,325$; $p<.001$; $\eta^2=0,165$). LSD testine göre, İHL eğitim alan öğrencileri diğer iki okul türünde eğitim alan öğrencilere göre (Anadolu lisesi ve meslek lisesi) daha düşük İSG algısına sahiptir.

İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de benzer şekilde meslek lisesi ($\bar{X}=6,288$; $\sigma_x=0,559$), Anadolu lisesi ($\bar{X}=6,079$; $\sigma_x=0,636$) ve imam hatip lisesi ($\bar{X}=5,548$; $\sigma_x=0,794$) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{(2, 306)}=30,740$; $p<.001$; $\eta^2=0,167$). LSD testi sonuçlarına göre imam hatip lisesi öğrencileri diğer iki okul türüyle ve Anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencileriyle anlamlı farklılık göstermektedir.

Risk Algısı faktöründe ise okul türleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2(2, 306)=0,354$; $p>.05$).

Ölçek genel madde ortalaması açısından ise meslek lisesi ($\bar{X}=6,127$; $\sigma_x=0,532$), Anadolu lisesi ($\bar{X}=5,910$; $\sigma_x=0,579$) ve imam hatip lisesi ($\bar{X}=5,511$; $\sigma_x=0,482$) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($\sigma_x^2(2, 306)=30,768$; $p<.001$; $\eta^2=0,167$). LSD testi sonuçlarına göre imam hatip lisesi öğrencileri diğer iki okul türünde eğitim alan öğrencilere göre söz konusu ölçeği daha düşük puanla cevaplamıştır.

Bu sonuçlar meslek ve Anadolu lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği konularında imam hatip lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek farkındalığa ve eğitime sahip olduğunu göstermektedir. Etki büyüklüğü (η^2) değerleri ise her iki faktör için de orta düzeyde bir etki olduğunu göstermektedir.

Yaş değişkenine ilişkin İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından yapılan t-testi ve ANOVA analizleri sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 6. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	σ_x	σ_x^2 kaynağı	Kareler Top.	Sd.	Kareler ort.	σ_x^2	<i>p</i>
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	25-34	43	5,93	0,60	Gruplar Arası	0,157	3	0,052	0,11	0,95
	35-44	112	5,88	0,63	Grup içi	136,64	305	0,448		
	45-54	110	5,90	0,69	Toplam	136,797	308			
	55 ve üzeri	44	5,94	0,74						
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	25-34	43	6,09	0,62	Gruplar Arası	1,169	3	0,39	0,76	0,514
	35-44	112	5,95	0,73	Grup içi	155,398	305	0,51		
	45-54	110	6,02	0,73	Toplam	156,568	308			
	55 ve üzeri	44	6,11	0,68						
Faktör3. Risk	25-34	43	5,86	0,98	Gruplar Arası	2,519	3	0,84	0,58	0,623
	35-44	112	5,62	1,21	Grup içi	434,778	305	1,426		
	45-54	110	5,65	1,23	Toplam	437,297	308			
	55 ve üzeri	44	5,53	1,22						
Ölçek genel madde ortalaması	25-34	43	5,95	0,54	Gruplar Arası	0,334	3	0,111	0,32	0,811
	35-44	112	5,85	0,56	Grup içi	106,128	305	0,348		
	45-54	110	5,88	0,58	Toplam	106,462	308			
	55 ve üzeri	44	5,91	0,69						

Tablo 6'da yaş değişkeninin İş Sağlığı ve Güvenliği kültürü ölçeğinin alt boyutlarına etkisi incelenmiştir. Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, 25-34 yaş ($\bar{X}=5,932$; $\sigma_x=0,601$), 35-44 yaş ($\bar{X}=5,885$; $\sigma_x=0,636$), 45-54 yaş ($\bar{X}=5,901$; $\sigma_x=0,694$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X}=5,947$; $\sigma_x=0,748$) grupları arasında anlamlı farkın olmadığı görülmüştür ($\sigma_x^2(3, 305)=0,117$; $p>0,05$). İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de benzer şekilde 25-34 yaş ($\bar{X}=6,099$; $\sigma_x=0,629$), 35-44 yaş ($\bar{X}=5,955$; $\sigma_x=0,738$), 45-54 yaş ($\bar{X}=6,027$; $\sigma_x=0,730$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X}=6,119$; $\sigma_x=0,687$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2(3, 305)=0,765$; $p>0,05$). Risk Algısı faktöründe ise 25-34 yaş ($\bar{X}=5,860$; $\sigma_x=0,985$), 35-44 yaş ($\bar{X}=5,625$; $\sigma_x=1,214$), 45-54 yaş ($\bar{X}=5,655$; $\sigma_x=1,232$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X}=5,538$; $\sigma_x=1,229$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2(3, 305)=0,589$; $p>0,05$). Ölçek genel madde ortalaması açısından da 25-34 yaş ($\bar{X}=5,956$; $\sigma_x=0,545$), 35-44 yaş ($\bar{X}=5,859$; $\sigma_x=0,569$), 45-54 yaş ($\bar{X}=5,889$; $\sigma_x=0,584$) ve 55 yaş ve üzeri ($\bar{X}=5,919$; $\sigma_x=0,691$) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2(3, 305)=0,320$; $p>0,05$). Bu sonuçlar İSG farkındalığına ilişkin yaş grupları arasında istatistiksel bağlamda anlamlı farkın oluşmadığını göstermektedir.

Eğitim düzeyi değişkenine ilişkin olarak İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından t-testi analizleri gerçekleştirilmiş, etki büyüklükleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Eğitim Seviyesine İlişkin Bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	σ_x	<i>T- testi</i>		
					<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Lisans	251	5,895	0,651	-0,573	307	0,567
	Lisansüstü	58	5,951	0,735			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Lisans	251	6,008	0,738	-0,836	307	0,404
	Lisansüstü	58	6,095	0,594			

Tablo 7.(Devamı) Eğitim Seviyesine İlişkin Bulgular

Faktör3. Risk algısı	Lisans	251	5,636	1,225	-0,606	307	0,545
	Lisansüstü	58	5,741	1,041			
Ölçek genel madde ortalaması	Lisans	251	5,878	0,583	-0,818	307	0,414
	Lisansüstü	58	5,948	0,612			

Tablo 7’de görüldüğü üzere Genel İş Güvenliği Farkındalığı faktöründe, lisans mezunları ($\bar{X} = 5,895$; $Ss = 0,651$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X}=5,951$; $\sigma_x=0,735$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,573$; $p>.05$). Benzer şekilde İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de lisans mezunları ($\bar{X}=6,008$; $Ss0,738$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X}=6,095$; $\sigma_x=0,594$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)} = -0,836$, $p > 0,05$). Yine Tablo 7’de görüldüğü üzere Risk Algısı faktöründe, lisans mezunları ($\bar{X} = 5,636$; $\sigma_x=1,225$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X}=5,741$; $\sigma_x=1,041$) arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,606$, $p>.05$). Ölçek genel madde ortalaması açısından da lisans mezunları ($\bar{X}=5,878$; $\sigma_x=0,583$) ile lisansüstü mezunlar ($\bar{X}=5,948$; $\sigma_x=0,612$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,818$; $p>.05$). Bu sonuçlar iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı ile ölçek genel madde ortalaması açısından lisans ve lisansüstü eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle iş sağlığı ve güvenliği kültürünün eğitim seviyesine göre değişmediğini ve benzer seviyelerde olduğunu ortaya koymaktadır.

İSG eğitimi alma durumuna ilişkin olarak İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı alt boyutları ve ölçeğin genel madde ortalaması açısından t-testi analizleri gerçekleştirilmiş, etki büyüklükleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. İSG Eğitimi Alma Durumu

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi		
					t	df	p
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	İSG eğitimi alan	255	5,914	0,687	,468	307	,640
	İSG eğitimi almayan	54	5,867	0,561			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	İSG eğitimi alan	255	6,039	0,731	,800	307	,424
	İSG eğitimi almayan	54	5,954	0,624			
Faktör3. Risk algısı	İSG eğitimi alan	255	5,672	1,218	,513	307	,608
	İSG eğitimi almayan	54	5,580	1,062			
Ölçek genel madde ortalaması	İSG eğitimi alan	255	5,902	0,604	,704	307	,482
	İSG eğitimi almayan	54	5,840	0,507			

Tablo 8’de göre Genel İş Güvenliği Farkındalığı alt boyutunda, İSG eğitimini alan bireyler ($\bar{X} = 5,914$; $\sigma_x=0,687$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X}=5,867$; $\sigma_x=0,561$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,468$; $p>.05$). İSG Eğitimi-İletişim faktöründe de İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X} = 6,039$; $\sigma_x=0,731$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X}=5,954$; $\sigma_x=0,624$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,800$; $p>.05$). Risk Algısı faktöründe, İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X}=5,672$; $\sigma_x=1,218$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X}=5,580$; $\sigma_x=1,062$) arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,513$; $p>.05$). Ölçek genel madde ortalaması açısından da İSG eğitimi alan bireyler ($\bar{X} = 5,902$; $\sigma_x=0,604$) ile İSG eğitimi almayan bireyler ($\bar{X}=5,840$; $\sigma_x=0,507$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,704$; $p>.05$).

Bu sonuçlar İSG eğitimi alanın iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı ile genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bir diğer ifadeyle İSG eğitiminin bu

faktörler üzerinde beklenen etkisini yaratmadığını ya da bu eğitimlerin içeriği ve uygulama yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Öğretmenlerin ramak kala olay yaşamış olma durumlarına göre İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı alt boyutları ile ölçeğin genel madde ortalaması açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Ayrıca gruplar arasındaki farkların etkisini değerlendirmek için etki büyüklükleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Ramak Kala Olay Yaşamış Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1: Genel iş güvenliği farkındalığı	Ramak kala olay yaşamış	115	5,872	0,677	-,678	307	,498
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,926	0,661			
Faktör 2: İSG Eğitimi-iletişim	Ramak kala olay yaşamış	115	6,052	0,621	,529	307	,597
	Ramak kala olay yaşamamış	194	6,008	0,763			
Faktör3. Risk algısı	Ramak kala olay yaşamış	115	5,687	1,194	,352	307	,725
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,637	1,193			
Ölçek genel madde ortalaması	Ramak kala olay yaşamış	115	5,881	0,597	-,237	307	,813
	Ramak kala olay yaşamamış	194	5,897	0,584			

Tablo 9'da görüldüğü üzere genel iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda ramak kala olay yaşamış ($\bar{X}=5,872$; $\sigma_x=0,677$) ve yaşamamış ($\bar{X}=5,926$; $\sigma_x=0,661$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,678$; $p>.05$). Benzer şekilde, İSG eğitimi ve iletişimi alt boyutunda da ramak kala olay yaşamış ($\bar{X}=6,052$; $\sigma_x=0,621$) ve yaşamamış ($\bar{X}=6,008$; $\sigma_x=0,763$) bireyler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($t_{(307)}=0,529$; $p>.05$). Risk algısı faktöründe de ramak kala olay yaşamış ($\bar{X}=5,687$; $\sigma_x=1,194$) ve yaşamamış ($\bar{X}=5,637$; $\sigma_x=1,193$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,352$; $p=0,725$). Ölçeğin genel madde ortalaması incelendiğinde ise ramak kala olay yaşamış ($\bar{X}=5,881$; $\sigma_x=0,597$) ve yaşamamış ($\bar{X}=5,897$; $\sigma_x=0,584$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=-0,237$; $p>.05$). Bu sonuçlar ramak kala olay yaşamış olmanın genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 10, iş kazası geçirmiş ve geçirmemiş bireyler arasındaki iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve ölçek genel madde ortalaması faktörlerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 10. İş Kazası Geçirmiş ve Geçirmemiş Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

		n	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği	İş kazası geçirmiş	20	181,63	3632,50	2357,50	-1,380	,168
	İş kazası	289	153,16	44262,5			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	İş kazası geçirmiş	20	150,95	3019,00	2809,00	-,212	,832
	İş kazası	289	155,28	44876,0			
Faktör3. Risk algısı	İş kazası geçirmiş	20	174,20	3484,00	2506,00	-1,001	,317
	İş kazası	289	153,67	44411,0			
Ölçek genel madde ortalaması	İş kazası geçirmiş	20	180,10	3602,00	2388,00	-1,300	,194
	İş kazası	289	153,26	44293,0			

Tabloda 10'da görüldüğü üzere genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, iş kazası geçirmiş ($n=20$; Ort. Sıralama=181,63) ve geçirmemiş ($n=289$; Ort. Sıralama=153,16) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=2357,5$; $Z=-1,380$; $p=0,168$). Benzer şekilde İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de iş kazası geçirmiş ($N=20$; Ort. Sıralama=150,95) ve geçirmemiş ($n=289$; Ort. Sıralama=155,28) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($U=2809,0$; $Z=-0,212$; $p=0,832$). Risk algısı faktöründe, iş kazası geçirmiş ($n=20$, Ort.

Sıralama=174,20) ve geçirmemiş (N=289, Ort. Sıralama=153,67) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=2506,0$; $Z=-1,001$; $p=0,317$). Ölçeğin genel madde ortalamasında da iş kazası geçirmiş (N=20; Ort. Sıralama=180,10) ve geçirmemiş (n=289; Ort. Sıralama=153,26) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($U=2388,0$; $Z=-1,300$; $p=0,194$). Bu bulgular iş kazası geçirmiş olmanın, iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Öğretmenlerin çocuğu olup olmama durumlarına göre İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı alt boyutları ile ölçeğin genel madde ortalaması açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Çocuğu Olan ve Olmayan Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi		
					t	df	P
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Çocuğu var	260	5,902	0,668	-,259	307	,795
	Çocuğu yok	49	5,929	0,662			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Çocuğu var	260	6,015	0,729	-,504	307	,615
	Çocuğu yok	49	6,071	0,627			
Faktör3. Risk algısı	Çocuğu var	260	5,701	1,167	1,546	307	,123
	Çocuğu yok	49	5,415	1,299			
Ölçek genel madde ortalaması	Çocuğu var	260	5,894	0,581	,179	307	,858
	Çocuğu yok	49	5,878	0,630			

Genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, çocuğu olan ($\bar{X}=5,902$; $\sigma_x=0,668$) ve çocuğu olmayan ($\bar{X}=5,929$; $\sigma_x=0,662$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,259$; $p>.05$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de çocuğu olan ($\bar{X}=6,015$; $\sigma_x=0,729$) ve çocuğu olmayan ($\bar{X}=6,071$; $\sigma_x=0,627$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=-0,504$; $p>.05$). Risk algısı faktöründe ise, çocuğu olan ($\bar{X}=5,701$; $\sigma_x=1,167$) ve çocuğu olmayan ($\bar{X}=5,415$; $\sigma_x=1,299$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=1,546$; $p>.05$). Ölçeğin genel madde ortalamasında da çocuğu olan ($\bar{X}=5,894$; $\sigma_x=0,581$) ve çocuğu olmayan ($\bar{X}=5,878$; $\sigma_x=0,630$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=0,179$; $p>.05$). Bu bulgular çocuğu olup olmamanın iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Meslek hastalığı geçirmiş ve geçirmemiş öğretmenler arasındaki farkları değerlendirmek amacıyla İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı alt boyutları ile ölçeğin genel madde ortalaması açısından bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farkların anlamlılığı incelenmiş ve etki büyüklükleri hesaplanarak sonuçlar yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Meslek Hastalığı Geçirmiş ve Geçirmemiş Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi			η^2
					t	df	P	
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,940	0,726	,394	307	,694	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,899	0,655				

Tablo 12. (Devamı) Meslek Hastalığı Geçirmiş ve Geçirmemiş Bireyler Arasındaki İş Güvenliği Farkındalığı

Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	Meslek hastalığı geçirmiş	51	6,015	0,769	-,105	307	,917	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	6,026	0,703				
Faktör3. Risk algısı	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,993	0,896	2,228	307	,027	0,016
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,589	1,232				
Ölçek genel madde ortalaması	Meslek hastalığı geçirmiş	51	5,964	0,672	,964	307	,336	
	Meslek hastalığı geçirmemiş	258	5,877	0,570				

Tablo 12 incelendiğinde, genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, meslek hastalığı geçirmiş ($\bar{X}=5,940$; $\sigma_x=0,726$) ve geçirmemiş ($\bar{X}=5,899$; $\sigma_x=0,655$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=0,394$; $p>.05$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de meslek hastalığı geçirmiş ($\bar{X}=6,015$; $Ss=0,769$) ve geçirmemiş ($\bar{X}=6,026$; $\sigma_x=0,703$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=-0,105$; $p>.05$).

Risk algısı faktöründe ise meslek hastalığı geçirmiş ($\bar{X}=5,993$; $\sigma_x=0,896$) ve geçirmemiş ($\bar{X}=5,589$; $\sigma_x=1,232$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(307)}=2,228$; $p=0,027$; $\eta^2=0,016$). Bu fark meslek hastalığı geçirmiş öğretmenlerin lehinedir. Etki büyüklüğünün ise düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin genel madde ortalamasında ise meslek hastalığı geçirmiş ($\bar{X}=5,964$; $\sigma_x=0,672$) ve geçirmemiş ($\bar{X}=5,877$; $\sigma_x=0,570$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=0,964$; $p>.05$). Bu bulgular meslek hastalığı geçirmiş olmanın yalnızca risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu ancak iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 13. Aylık Gelir Düzeyi 45000 TL'nin Altında ve Üstünde Olan Bireylerin İş Güvenliği Farkındalığı

Ölçek alt boyutları	Gruplar	n	$\bar{X}$	σ_x	T- testi			η^2
					t	df	P	
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	45000 TL'nin altı	146	5,8	0,59	-,272	307	,786	
	45000 TL' nin	163	5,9	0,72				
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	45000 TL'nin altı	146	6,0	0,63	,192	307	,847	
	45000 TL' nin	163	6,0	0,78				
Faktör3. Risk algısı	45000 TL'nin altı	146	5,8	1,15	2,43	307	,016	0,019
	45000 TL' nin	163	5,5	1,20				
Ölçek genel madde ortalaması	45000 TL'nin altı	146	5,9	0,53	,626	307	,532	
	45000 TL' nin	163	5,8	0,63				

Tablo 13'te genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, 45000 TL'nin altındaki ($\bar{X}=5,895$; $\sigma_x=0,599$) ve üstündeki ($\bar{X}=5,916$; $\sigma_x=0,724$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(307)}=-0,272$; $p>.05$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de 45000 TL'nin altındaki ($\bar{X}=6,033$; $Ss=0,633$) ve üstündeki ($\bar{X}=6,017$, $Ss=0,780$) bireyler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(307)}=0,192$; $p=0,847$). Risk algısı faktöründe ise 45000 TL'nin altındaki ($\bar{X}=5,829$; $Ss=1,159$) ve üstündeki ($\bar{X}=5,501$; $\sigma_x=1,202$) bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(307)}=2,433$; $p=0,016$; $\eta^2=0,019$). Ölçeğin genel madde ortalamasında ise 45000 TL'nin altındaki ($\bar{X}=5,913$; $\sigma_x=0,535$) ve üstündeki ($\bar{X}=5,87$; $\sigma_x=0,632$) bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(307)}=0,626$; $p>.05$). Bu bulgular aylık gelir düzeyinin yalnızca risk algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir

etkisinin olduğunu ancak iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve genel madde ortalaması üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdem sürelerine göre İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi, risk algısı alt boyutları ile ölçeğin genel madde ortalaması açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçlar Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular

Alt boyutlar	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	σ_x	σ_x^2 kaynağı	Kareler Top.	Sd.	Kareler ort.	σ_x^2	<i>p</i>
Faktör 1: Genel İş Güvenliği Farkındalığı	1-10 yıl	80	5,836	0,636	Gruplar Arası	1,122	2	,561	1,265	,284
	11-15 yıl	65	6,012	0,608	Grup içi	135,676	306	,443		
	16 yıl ve üzeri	164	5,898	0,701	Toplam	136,797	308			
Faktör 2: İSG Eğitimi-İletişim	1-10 yıl	80	6,084	0,643	Gruplar Arası	,479	2	,240	,470	,626
	11-15 yıl	65	6,035	0,679	Grup içi	156,089	306	,510		
	16 yıl ve üzeri	164	5,991	0,759	Toplam	156,568	308			
Faktör 3: Risk algısı	1-10 yıl	80	5,825	1,086	Gruplar Arası	4,624	2	2,312	1,635	,197
	11-15 yıl	65	5,467	1,264	Grup içi	432,673	306	1,414		
	16 yıl ve üzeri	164	5,648	1,207	Toplam	437,297	308			
Ölçek genel madde ortalaması	1-10 yıl	80	5,887	0,600	Gruplar Arası	,130	2	,065	,186	,830
	11-15 yıl	65	5,930	0,551	Grup içi	106,332	306	,347		
	16 yıl ve üzeri	164	5,878	0,599	Toplam	106,462	308			

Tablo 14’te genel iş güvenliği farkındalığı faktöründe, hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2 (2,306)=1,265$; $p>.05$). İSG eğitimi-iletişimi faktöründe de hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($\sigma_x^2 (2,306)=0,470$; $p>.05$). Risk algısı faktöründe ise hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\sigma_x^2 (2,306)=1,635$; $p>.05$). Ölçek genel madde ortalamasında da hizmet süresi grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($\sigma_x^2 (2,306)=0,186$; $p>.05$). Bu bulgular çalışanların hizmet süresine göre genel iş güvenliği farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi, risk algısı ve genel madde ortalaması faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar hizmet süresinin bu faktörler üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma; lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin İSG farkındalığı, İSG eğitimi ve iletişimi ile risk algısı düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin genel olarak yüksek İSG farkındalığına sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle iş güvenliği farkındalığı alt boyutunda, okullarda güvenliği destekleyen yönlendirici ve uyarıcı işaretlerin bulundurulmasının önemli olduğu yönündeki ifadeler en yüksek ortalama sahipken mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanların daha az kazaya uğrayabileceği görüşü daha düşük bir değerlendirme almıştır.

İSG eğitimi ve iletişimi boyutunda, çalışanların yaşadıkları küçük kazaları veya riskli durumları yöneticilerine bildirmelerinin iş kazalarının önlenmesinde etkili olabileceğine dair ifadeler yüksek ortalama sahipken çalışanlarla yöneticiler arasındaki iletişim eksikliğinin kazalara neden olduğu görüşü daha düşük düzeyde değerlendirilmiştir. Risk algısı alt boyutunda ise görev sırasında gerektiğinde risk almanın doğal olduğu yönündeki

ifadeler en yüksek ortalamaya sahipken çalışma arkadaşları ve öğrencilerin güvenliğinin çok önemli olmadığına dair ifadeler en düşük ortalamalarla değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları; medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, ramak kala olay yaşamış olmak ve iş kazası geçirmiş olmak gibi değişkenlerin İSG farkındalığı, İSG eğitimi-iletişimi ve risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, İSG kültürünün öğretmenler arasında homojen bir şekilde yayıldığını düşündürmektedir. Bununla birlikte İSG eğitiminin farkındalık ve algı düzeyleri üzerinde beklenen etkiyi yaratmaması, eğitim içeriklerinin ve yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Önceki çalışmalar incelendiğinde, bu araştırmanın bulguları literatürde yer alan çeşitli çalışmalarla büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Cerci ve Çetin (2019)'ın araştırması, okul yöneticilerinin İSG farkındalığının yüksek olduğunu ancak uygulamaların yetersiz kaldığını belirtmektedir. Benzer şekilde bu araştırma da öğretmenlerin İSG konusunda farkındalığa sahip olduğunu ancak uygulama düzeyinde eksiklikler bulunduğunu ortaya koymuştur. Uzun (2019) tarafından yapılan çalışmada, mesleki ve teknik okullarda görev yapan öğretmenlerin İSG farkındalığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir; bu bulgu, meslek liseleri ve Anadolu liselerindeki öğretmenlerin İSG konularına daha fazla önem verdiğini gösteren bu araştırma ile de örtüşmektedir.

İSG uygulamalarının okul güvenliği üzerindeki etkilerini inceleyen Kandemir ve Argon (2020), okul yöneticileri ve öğretmenlerin İSG farkındalığının artırılmasının güvenli okul ortamlarının oluşturulmasında kritik bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Aynı şekilde bu çalışmada da güvenli davranışların teşvik edilmesi için eğitim programlarının gözden geçirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar da benzer eğilimleri desteklemektedir. Rusu-Zagar ve arkadaşları (2013), iş sağlığı ve güvenliği kültürünün eğitim sistemine entegrasyonunun kritik önem taşıdığını belirtmektedir. Bu çalışmada da okul türüne göre İSG farkındalığında farklılıkların olduğu görülmüş ve özellikle meslek liselerinde İSG farkındalığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgular, İSG farkındalığının yüksek olmasının tek başına yeterli olmadığını, farkındalığın uygulamaya ve davranışa dönüşmesini sağlayacak yapısal mekanizmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Nitekim Acar ve Yurtcu (2025), Türkiye’de insan sağlığı hizmetleri sektöründe iş kazası riskinin son yıllarda dramatik biçimde arttığını ortaya koyarak, yasal düzenlemeler ve eğitim faaliyetlerine rağmen İSG uygulamalarının sahada yeterince etkili olmadığını vurgulamaktadır. Eğitim sektöründe elde edilen mevcut bulgular da benzer biçimde, İSG farkındalığının görece yüksek olmasına karşın eğitim-iletişim boyutunun beklenen etkiyi yaratmamasının, İSG kültürünün sürdürülebilir ve uygulama temelli bir yapıya kavuşamadığına işaret ettiğini düşündürmektedir. Bu yönüyle çalışma, farklı sektörlerde gözlenen “yüksek farkındalık-sınırlı uygulama” paradoksunu eğitim ortamları açısından da destekler niteliktedir.

Bulgular, meslek liselerinin uygulamalı eğitimlerin yoğun olduğu ve güvenlik risklerinin daha fazla olduğu ortamlar olarak daha fazla İSG eğitimi ve farkındalığına sahip olmasının beklenebileceğini ortaya koymaktadır. Ancak imam hatip liseleri gibi bazı okul türlerinde İSG farkındalığının daha düşük olması, bu okullarda İSG eğitimlerinin daha fazla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Deliönü ve Ufllu (2016)'nın araştırması, mesleki ve teknik liselerdeki öğretmenlerin İSG konusunda daha bilinçli olduklarını, diğer liselerde görev yapan öğretmenlerin ise İSG'yi daha çok inşaat ve sanayi iş yerleri ile ilişkilendirdiklerini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde bu çalışmada da meslek liselerinde İSG farkındalığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu durum, okul türlerine göre karşılaşılan risklerin yalnızca iş kazalarıyla sınırlı olmadığını; çevresel ve ergonomik faktörlerin de öğretmenlerin İSG algısı üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Taşkınoğlu ve Armağan (2025) tarafından yürütülen saha çalışması, öğretmenlerin çevresel gürültüye maruziyetinin okul türüne ve okulun fiziksel çevresine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuş; gürültü düzeyi yüksek okullarda öğretmenlerin ders sürecinden daha olumsuz etkilendiği ve okul ortamından duyulan memnuniyetin azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, mevcut çalışmada risk algısı boyutunda bazı risklerin “doğal” olarak algılanmasını açıklayıcı nitelikte olup, öğretmenlerin İSG algısının yalnızca kazaya yol açan ani riskler üzerinden değil, kronik çevresel riskler bağlamında da ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla özellikle imam hatip liseleri gibi İSG farkındalığının görece düşük olduğu okul türlerinde, çevresel riskler de dikkate alınarak bütüncül ve okul bağlamına özgü İSG eğitimlerinin güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Araştırma sonuçları, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin İSG politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde daha fazla sorumluluk alması gerektiğini göstermektedir. Chatigny (2022), mesleki eğitimde geleneksel İSG yaklaşımlarının yalnızca temel bilgileri aktarmakla sınırlı kaldığını ve risklerin yönetilmesi amacıyla öğrencilerin aktif olarak süreçlere dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu araştırma da İSG eğitiminin pasif

bir bilgi aktarımı değil, aynı zamanda riskleri değerlendirme ve yönetme becerilerini de içermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur. Bu öneriler doğrultusunda, okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün daha da güçlendirilmesi ve öğrencilerin İSG konularında daha bilinçli hale gelmesi sağlanabilir:

- Meslek liseleri, Anadolu liseleri ve imam hatip liselerinde uygulanan başarılı İSG programları incelenerek diğer okullara uyarlanmalı ve daha etkin hale getirilmelidir.
- İSG eğitimlerinde sanal gerçeklik (VR) veya simülasyon teknolojilerinin kullanılmasıyla öğretmen ve öğrenciler için daha etkili ve uygulamalı farkındalık oluşturulabilir.
- Eğitim-öğretim yılı boyunca öğretmenler ve öğrencileri bilinçlendirmek amacıyla farkındalık kampanyaları düzenlenmeli, güvenli okul ortamının oluşturulması teşvik edilmelidir.
- Okullarda yürütülen İSG eğitimlerinin etkinliği periyodik olarak ölçülmeli, elde edilen sonuçlara göre eğitim programları sürekli güncellenmelidir.

Kaynaklar

Acar, M. A., & Yurtcu, A. (2025). Türkiye'de İnsan Sağlığı Hizmetleri Sektöründe Artan İş Kazası Riski: 2013-2022 Dönemi İçin Avrupa Birliği ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *OHS ACADEMY*, 8(1), 36-59.

Aksoy, S., Çevik, B., & Çakıcıer, N. (2013). Gümüşova Meslek Yüksekokulu'nda iş güvenliği bilincinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 69-76.

Arpa, M., & Çakı, C. (2018). "İş Kazası Diye Bir Şey Yoktur": Kanada iş güvenliği reklamları üzerine inceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 75-87.

Ayan, B., Çakmak, E., Karaman, E., & Koçak, D. (2013). Mahalli idarelerde iş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) Yayını*.

Aygün, S. (2017). İş güvenliği uzmanı olabilecekler için iş güvenliğinin anlamı (Yüksek Lisans Tezi, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Tez No: 480073).

Camkurt, M. Z. (2007). İşyeri çalışma sistemi ve işyeri fiziksel faktörlerinin iş kazaları üzerindeki etkisi. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 21(1), 80-106.

Cereci, C., & Çetin, R. B. (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151-162.

Ceylan, H. (2011). Türkiye'deki iş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması. *KU İJARED*, 3(2), 18-24.

Chatigny, C. (2022). Occupational health and safety in initial vocational training: Reflection on the issues of prescription and integration in teaching and learning activities. *Safety Science*, 145, 105580.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2002). *Research methods in education*. Routledge.

Deliönü, Ö., & Utlü, Z. (2016). High school and equivalent schools in the occupational health and safety occupational health and safety hazards outside Lise ve dengi okullarda iş sağlığı ve güvenliği ile iş sağlığı ve güvenliği dışındaki tehlikeler. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1514-1531.

Fanning, F. (2003). *Basic safety administration: A handbook for the new safety specialist*. American Society of Safety Engineers.

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. Bu kaynağa metin içinde atıf yapılmamıştır.

- Kandemir, A., & Argon, T. (2020). İnsan kaynakları yönetiminin iş güvenliği uygulamaları açısından okul güvenliği. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1154-1167.
- Karadeniz, O. (2012). Dünya’da ve Türkiye’de iş kazaları ve meslek hastalıkları ve sosyal koruma yetersizliği. *Çalışma ve Toplum*, 3(34), 15-73.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. Baskı). Nobel Yayınları.
- Kök Sevdalı, N. (2019). Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- MEB İstatistik. (2022). www.istatistik.meb.gov.tr
- Muzaffer, K., & Akbıyık, N. (2011). Türkiye’de iş kazalarının maliyetleri ve çözüm önerileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 129-175.
- Olçay, Z. F. (2021). İş sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 23, 678-685.
- Özgüler, A. T., & Tarkan, K. O. C. A. (2013). Meslek yüksekokullarında iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin gerekliliği. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(4), 15-20.
- Rusu-Zagar, G., Iorga, I., Anghel, S. O., & Rusu-Zagar, C. (2013). Integration of occupational safety and health into the education system in Europe. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 832-837.
- Sungur, E., & Şerfioğlu, U. K. (2007). İşletmelerde sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulması: Tepe yönetimin rolü ve kurum içi iletişim olanaklarının kullanımı.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2019). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497–516). Pearson Education.
- Taşkınoğlu, O., & Armağan, B. (2025). Öğretmenlerin Çevresel Gürültüye Maruz Kalmasına Yönelik Örnek Bir Saha Çalışması. *OHS ACADEMY*, 7(2), 64-75.
- Uzun, S. S. (2019). Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilinci (Yüksek Lisans Tezi).

Araştırmacıların Katılım Oranları

Bu çalışmada sorumlu yazar olan BİÇER, L., çalışmanın ana kavram ve fikrini oluşturmuş, tasarım ve dizaynını yapmış, literatür taramasını gerçekleştirmiş ve yazıyı kaleme almıştır. Bu nedenle BİÇER, L.’nin katkı oranı %70 olarak belirlenmiştir. Çalışmada ikinci yazar olan ZENGİN BİNTAŞ, G. Ç., çalışmadaki verilerin değerlendirilmesini ve yorumlanmasını sağlamıştır. Bu nedenle katkı oranı %20 olarak belirlenmiştir. Çalışmada üçüncü yazar olan KILIÇ, V. A., çalışmadaki verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu nedenle katkı oranı %10 olarak belirlenmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.